

سیاست ایالات متحده در خاورمیانه چه تحت ریاست‌جمهوری دموکرات‌ها و چه جمهوری‌خواهان همواره پوچ و بی‌معنی بوده است. یکی از همین استراتژی‌های بی‌معنی این تصور اسطوره‌ای است که سعودی‌ها حتی اگر فردی مانند «محمد بن‌سلمان» ولیعهد ماجراجوی سعودی در آن حکمرانی کند، می‌توانند عامل تغییر منطقه باشند و منافع ایالات متحده در خلیج‌فارس را نیز تأمین کنند. این مشاهدات زیرکانه توسط کسی جز جو بایدن مطرح نشده است؛ او در پنجم جولای سال ۱۹۸۶ زمانی که در مجلس سنا بحث فروش تسلیحات هسته‌ای به عربستان سعودی بررسی می‌شد، چنین باوری داشت. ۳۴ سال از آن تاریخ گذشته است و این بایدن اکنون نامزد دموکرات‌هاست. ریاض در دوران ریاست‌جمهوری «دونالد ترامپ» دوباره تلاش کرد به واشنگتن نزدیک شود و رابطه نه‌چندان گرم با دولت اوباما را پشت سر بگذارد. این کشور با امضای قراردادهای بزرگ اقتصادی توانست ترامپ را در کنار خود حفظ کند و آن‌قدر به او نزدیک شد که حتی در رسوایی قتل «جمال خاشقجی»، روزنامه‌نگار واشنگتن‌پست نیز ترامپ مدافع عربستان باقی ماند. «یاسمین فاروق»، عضو اندیشکده کارنگی، دراین‌باره می‌گوید: «برای سعودی‌ها روی‌کاربودن جمهوری‌خواهان بهترین وضعیت است، با کناررفتن دونالد ترامپ، رئیس‌جمهوری کنونی آمریکا، سعودی‌ها دیگر توهماتی در مورد سیاست خارجی غیر قابل پیش‌بینی ترامپ در چارچوب «نخست آمریکا» ندارند. با این حال، آنها در دولت بایدن بازگشت به سیاست‌های «باراک اوباما»، سلف ترامپ را می‌بینند که برای آنها مشکل‌ساز است و عربستان را با سیاست‌های مصالحه در قبال ایران، اسلام‌گرایان سیاسی و بازگشت برخی حمایت‌ها از

دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، با محمد بن سلمان، پسرعمو پادشاه عربستان سعودی، در کاخ سفید، واشینگتن، ۲۰۱۷

محمد بن سلمان، پسرعمو پادشاه عربستان سعودی، با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، در کاخ سفید، واشینگتن، ۲۰۱۷

دانشکده مطالعات جهان در آستانه انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا هشت نشست تخصصی مجازی در دستور کار خود دارد. در دومین نشست که با عنوان «روسیه و انتخابات آمریکا» برگزار شد، دکتر مهدی سنایی، دانشیار دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران، به ایراد سخنرانی در صفحه مجازی دانشکده مطالعات جهان پرداخت.

دکتر سنایی در ابتدای سخنان خود به طرح تصویری گذرا از روابط تاریخی روسیه و آمریکا پرداخت و آن را چه در زمان شوروی و چه در زمان روسیه، پرتنش خواند؛ اما از دو مقطع در سه دهه اخیر نام برد که در آن این تنش‌ها کمتر بوده است. سفير سابق جمهوری اسلامی ایران در روسیه، از شکل‌گیری چند گفتمان در سیاست خارجی روسیه، در سه دهه اخیر سخن گفت: در اواخر دهه ۱۹۹۰، ابتدا، گفتمان یورو-آتلانتیک، در زمان تصدی آندره کوزیرف در وزارت امور خارجه و پس از دوره‌ای ناامیدی، ظهور گفتمان یوگنی پریماکوف با عنوان «موازنه قوا و نظام چندقطبی» را شاهد بودیم؛ البته، اندیشه اوراسیاگرایی و اندیشه قدرت بزرگ از دیگر گفتمان‌های سیاست خارجی روسیه بوده که کم‌وبیش حضور داشته ولی در این اواخر قدرت بیشتری گرفته است.

دکتر سنایی، «واقع‌گرایی جدید» را رویکرد روسیه در دوره پوتین خواند که ترکیبی است از موازنه قوا، ناسیونالیسم و اوراسیاگرایی که برخی از اصول آن رعایت اصول و منافع اقتصادی در سیاست خارجی، تأکید بر گرایش به اروپا، اندیشه قدرت بزرگ و تلاش برای عادی‌سازی روابط با جهان غرب برشمردنی است. این رویکرد به خودی خود قدری پارادوکس به همراه دارد که در ۲۰۱۴ با تحریم المپیک از سوی غرب، ضمیمه‌شدن کریمه به روسیه و به دنبال آن وضع تحریم‌های مکرر برای روسیه بیشتر نمود یافت و باید گفت قدری ادبیات جنگ سرد احیا شد.

این استاد روس‌شناس در روایت روابط روسیه و آمریکا، روایت طرف روسی و طرف آمریکایی را کاملا متفاوت خواند؛ اما اشاره کرد در مجموع روسیه در بدترین شرایط نیز روابط خود را با آمریکا حفظ کرده و هرگز به سمت جایگزین‌کردن اروپا در سیاست

محمد بن سلمان، پسرعمو پادشاه عربستان سعودی، با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، در کاخ سفید، واشینگتن، ۲۰۱۷

ارتقای دموکراسی روبه‌رو می‌کند». بایدن اکنون از سیاست خارجی «دونالد ترامپ» رئیس‌جمهوری آمریکا در برابر عربستان کله می‌کند و اعطای چک سفید به دولت‌مردان این کشور را اشتباهی استراتژیک می‌داند. او در بیانیه‌ای خواستار تجدیدنظر و ارزیابی مجدد سیاست خارجی آمریکا در قبال ریاض شده است. بایدن همچنین متعهد شده است که در صورت پیروزی در انتخابات در سیاست خارجی آمریکا در قبال عربستان تجدیدنظر کرده و این سیاست را بر اساس ارزش‌ها و اولویت‌های آمریکا تنظیم خواهد کرد. از سوی دیگر مقامات اسرائیلی نیز از پیروزی بایدن در انتخابات و گسست در روابط استراتژیک ریاض- واشنگتن هراس دارند؛ زیرا تل‌آویو تضعیف روابط ریاض-واشنگتن را پیروزی ایران و محور مقاومت می‌داند. «آیهام کامل»، یکی از تحلیلگران خاورمیانه، بر این باور است که اگر ترامپ در ماه نوامبر انتخاب نشود، محمد بن‌سلمان باید تصمیم بگیرد که حاضر است برای بایدن فرش قرمز پهن کند و در مورد موضوعاتی که ایالات متحده به لحاظ داخلی با منطقه‌ای به آنها اهمیت می‌دهد با واشنگتن مصالحه کند یا خیر؛ چراکه همکاری ریاض-واشنگتن به تلاش هر دو طرف برای ایجاد تعادل جدید در روابطشان بستگی دارد. دموکرات‌های کنگره در چهار سال گذشته ترامپ را به‌دلیل روابط نزدیک خود با عربستان سعودی سرزنش کرده‌اند و به همین

ریاست‌جمهوری دموکرات‌ها به سود ماجراجویی‌های عربستان نیست

جو بایدن کابوسی برای محمد بن سلمان

خاطر تغییر در روابط بین دو کشور به نظر یک خواست‌اساسی در حزب دموکرات است. اما «کریستین اولریکسن»، محقق خاورمیانه در مؤسسه سیاست‌گذاری «پیکر» می‌گوید: بدون شک با حضور بایدن روابط آمریکا و عربستان سعودی تغییری نخواهد کرد؛ بایدن به تعامل خود با ریاض ادامه خواهد داد. البته ممکن است او از فشار کنگره تأثیر بیشتری نسبت به ترامپ بپذیرد، اما احتمال دگرگونی اساسی در روابط ریاض و واشنگتن دور از ذهن است. بایدن البته بارها گفته که ادامه فروش اسلحه را منوط به توضیحات سعودی‌ها در مورد قتل خاشقجی خواهد کرد، اما رؤسای جمهور به ندرت با همان لحن جدی که در مسیر تبلیغات ارائه می‌دهند، در زمان به‌قدرت‌رسیدن هم رفتار می‌کنند. «ژان فرانسوا سزنگ»، کارشناس مسائل خاورمیانه در دانشکده مطالعات بین‌المللی «جان هاپکینز» در واشنگتن معتقد است: «برخی از انتقادات دموکرات‌ها علیه ریاض ممکن است بیشتر ناشی از نفرت و اعمال فشار آنها بر شخص ترامپ باشد. سعودی‌ها باید برخی زندانیان سیاسی ملی و لیبرال را آزاد کنند». او این‌گونه ادامه می‌دهد که مذاکراتی صورت خواهد گرفت زیرا هیچ‌یک از دو حزب اصلی آمریکا یعنی دموکرات و جمهوری‌خواه نمی‌توانند روابط با عربستان سعودی را به کلی بر هم بزنند؛ خصوصا تا وقتی که ایران همچنان دشمن اصلی آمریکا باشد. نشریه نشنال‌اینترست

محمد بن سلمان، پسرعمو پادشاه عربستان سعودی، با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، در کاخ سفید، واشینگتن، ۲۰۱۷

سفير سابق ایران در روسیه در نشست تخصصی دانشکده مطالعات جهان مطرح کرد

آمریکا مرکز ثقل سیاست خارجی روسیه

اوج خود رسید. پوتین اعلام کرد از برقراری روابط برابر با آمریکا و غرب ناامید شده است و غرب و آمریکا را به یک‌جانبه‌گرایی و اختلال در نظام امنیتی مشترک متهم کرد. در سال ۲۰۰۸ نیز با وقوع جنگ گرجستان بر وخامت روابط افزوده شد. در دولت دیمیتری مدودف، در سال ۲۰۰۸ در جهت بهبود روابط با آمریکا تلاش‌های دیگری آغاز و به برنامه تری‌ست معروف شد. با توجه به پایان قرارداد استارت قبلی در سال ۲۰۰۹ قرارداد استارت جدیدی امضا شد. کلیتسون و لاوروف، دو وزیر امور خارجه وقت آمریکا و روسیه، در برنامه تری‌ست، تعریف و بدرسمیت‌شناختن خطوط قرمزی را در پیش گرفتند. علی‌رغم همراهی روسیه درباره لیبی و صدور قطع‌نامه در شورای امنیت، دوباره برنامه سپر دفاعی موشکی احیا شد و کار به جایی کشید که شخصیت منعطفی مانند مدودف، آمریکا را تهدید

کرد و روابط دو کشور مجدداً آشفته شد. در سال ۲۰۱۱ با برگزازی انتخابات پارلمانی، خانم کلیتسون رسماً از اعتراضات روسیه دفاع کرد. در آستانه بازگشت پوتین در سال ۲۰۱۲، آمریکایی‌ها مستقیم و غیرمستقیم خواهان عدم بازگشت پوتین به قدرت بودند. از این مرحله مجدداً دو کشور وارد فاز تنش شدند. روسیه این‌بار برخلاف مورد لیبی، مانع صدور قطع‌نامه برای حمله به سوریه در شورای امنیت شد. تحریم‌های مگنیتسکی از طرف

آمریکا وضع شد. روسیه قانون منع فرزندخواندگی اتباع روسیه برای آمریکاییان را تصویب کرد. در سال ۲۰۱۳، روسیه به اسنودن، همکار سیستم‌های امنیتی آمریکا، اجازه داد که وارد روسیه شود. به این ترتیب، سلسله تحولاتی در تشدید تنش میان دو کشور به وقوع پیوست. در دوران دوم ریاست‌جمهوری اوباما و پس از پناه‌دادن روسیه به اسنودن برای نخستین‌بار پس از ۵۰ سال، ملاقات بین اوباما و پوتین لغو شد. در نتیجه این روند، درحال‌حاضر این روابط به نزدیک صفر رسیده است و هیچ دستور کاری در روابط دوجانبه دو کشور وجود ندارد. عمده تحریم‌های علیه روسیه، در سال‌های اخیر وضع شده است. تنها در دوران ریاست‌جمهوری ترامپ ۲۶ بسته تحریم علیه روسیه وضع شده یا تمدید شده است.

مشاوره‌ها در آمریکا درباره روسیه به آتجا رسیده است که با توجه به نگرانی دموکرات‌ها در آمریکا از احتمال مداخله روسیه در انتخابات ۲۰۲۰، آمریکا به دو درخواست روسیه برای برگزاری اجلاس سران در ژانویه ۲۰۲۰، نشست سران درباره موضوع برنامه و جی۷ و طرح امنیت خلیج فارس پاسخی نداده است. جمهوری‌خواهان نیز به این نتیجه رسیده‌اند که هر نوع ابتکار عمل روسیه، به جنجالی‌بزرگ در داخل آمریکا بدل خواهد شد.

به گفته دکتر سنایی، در روسیه، تحلیلگران انکار نمی‌کنند که تمایل بیشتری به جمهوری‌خواهان آمریکا دارند و جمهوری‌خواهان کمتر از دموکرات‌ها به‌دنبال مداخله در امور داخلی و مسائل حقوق‌بش‌رئ‌اند. درعین‌حال باید خاطرنشان کرد که در رسانه‌های روسیه فضایی برای حمایت از ترامپ در انتخابات ۲۰۲۰ وجود ندارد، این در حالی است که در انتخابات پیشین چنین فضایی کاملاً حاکم بود؛ حتی در آستانه انتخابات پیشین، مقبولیت ترامپ در روسیه بیشتر از خود آمریکا بود. با اینکه ترامپ مایل به برقراری روابط با روسیه بود، دموکرات‌ها و مجلس نمایندگان متبکر بسیاری از تحریم‌های وضع‌شده بوده‌اند و ترامپ را تحت فشار گذاشته‌اند.

دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، با محمد بن سلمان، پسرعمو پادشاه عربستان سعودی، در کاخ سفید، واشینگتن، ۲۰۱۷

محمد بن سلمان، پسرعمو پادشاه عربستان سعودی، با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، در کاخ سفید، واشینگتن، ۲۰۱۷

محمد بن سلمان، پسرعمو پادشاه عربستان سعودی، با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، در کاخ سفید، واشینگتن، ۲۰۱۷

خواهد شد. به عبارتی دیگر می‌توان گفت که بایدن قبل از اینکه به کاخ سفید راه یابد، ضربه‌زدن به عربستان را آغاز کرده است. پاتریس این‌گونه ادامه می‌دهد: «نظر معاون اول رئیس‌جمهور سابق آمریکا با گذشت زمان درباره عربستان سخت‌تر شده است. جو بایدن دیگر این حقیقت را کتمان نمی‌کند که هیچ احترام و تحسینی برای محمد بن‌سلمان، رهبر دوفاکتوی عربستان سعودی قائل نیست؛ رهبری که اشتباهات بی‌شماری در این پادشاهی مرتکب شده است. از جمله رقم‌زدن بدترین نزاع دیپلماتیک با واشنگتن از ۱۱ سپتامبر تاکنون». به باور او، اگر سخنان گذشته بایدن درباره عربستان ملاک قضاوت باشد، با قاطعیت می‌توان گفت که ممنوعیت فروش سلاح به این پادشاهی یکی از عواقب اصلی ریاست‌جمهوری بایدن برای ریاض است. فراهم‌شدن تشدید فشارهای حقوق‌بش‌ری بر عربستان می‌تواند یکی دیگر از پیامدهای احتمالی این اتفاق باشد. همچنین ممکن است که بایدن با یادآوری جمله اوباما به سعودی‌ها که باید منطقه را با ایران تقسیم کنید، مجدداً روابط ریاض و واشنگتن را در ریل تنش قرار دهد. اما هم‌زمان، پیروزی بایدن با توجه به رویکردهای فعالانه و بین‌الملل‌گرایانه او می‌تواند برای عربستان یک ارزش‌افزوده استراتژیک به همراه داشته باشد و آن شکل‌گیری اجماع جهانی علیه ایران در صورت ن‌تندادن تهران به اصلاحات مورد نظر آمریکا در برجام است؛ اجماعی که ترامپ به‌دلیل رویکردهای انزواگرایانه و تکررانه ن‌توانست آن را محقق کند. این ستون‌نویس در انتها یادداشت خود می‌نویسد: «اگر من مشاور خاندان سعودی بودم به آنها می‌گفتم که به‌شدت نگران عواقب احتمالی ریاست‌جمهوری بایدن باشند، روابط ایالات متحده و عربستان ممکن است اکنون آرام باشد اما توفانی در افق‌های دور دیده می‌شود».

محمد بن سلمان، پسرعمو پادشاه عربستان سعودی، با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، در کاخ سفید، واشینگتن، ۲۰۱۷

افز افزود: «برخی از نویسندگان روس معتقدند در پنج تا هفت سال آینده، روابط روسیه و آمریکا تغییری اساسی نخواهد داشت؛ چراکه تحریم‌ها تبدیل به قانون شده‌اند. این نویسندگان توصیه می‌کنند روسیه باید وزنی متناسب شرایط کنونی برای آمریکا قائل باشد و بر روابط خود با شرق -چین، هند، ترکیه و ایران- و برزیل تمرکز کند. در نگاه بسیاری از متفکران روس، آمریکا وارد دوران گذار بسیار دردناکی خواهد شد. مهم‌تر از انتخابات ۲۰۲۰ بایدن نگران انتخابات ۲۰۲۴ بود؛ چراکه این نسل در حال گذار است. دعوی امروز آمریکا میان دو نسلی است که بسیار کهنسال شده‌اند و انتقال از دوره نابرابری‌های اقتصادی و نژادی در آمریکا برای نسل جوان، هزینه‌ای بسیار و در جامعه آمریکا درد بسیاری به همراه خواهد داشت». به باور دکتر سنایی، تحلیل‌گران روس معتقدند سیاست خارجی آمریکا تغییر خواهد کرد، ولی نه به این زودی و در آن زمان روسیه در موضع متفاوت‌تری با آمریکا وارد گفت‌وگو خواهد شد. او تأکید کرد: «پیش‌بینی آینده با توجه به آنچه در حال می‌بینیم و محاسبات و عناصر دیده‌شده انجام می‌شود و ممکن است تحولاتی در سیاست‌ها و رویکردها صورت بپذیرد و اتفاقات پیش‌بینی‌نشده‌ای نیز بیفتد؛ به‌خصوص با نظم سیالی که در نظام بین‌الملل شاهدیم، به‌شکلی که اصل نظم در آن حاکم نیست. جریان‌ها را مدام باید سرگرد کرد و با مشکلات و بحران‌ها عبور کرد. نقش معادلات منطقه‌ای و نقش کشورها در عرصه بین‌الملل از جمله ایران در حال افزایش است».

محمد بن سلمان، پسرعمو پادشاه عربستان سعودی، با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، در کاخ سفید، واشینگتن، ۲۰۱۷

اخیر پوتین در هفتم اکتبر و در روز تولد او بود در پاسخ به پرسش خبرنگار روس درباره گفته بایدن در مناظراتش با ترامپ که بایدن به کره ترمپ گفته بود: «تو... دست‌آموز پوتین هستی». پوتین نیز در پاسخ، ضمن اشاره به اینکه این موضوع داخلی آمریکایی‌هاست، گفت: «این تعبیرات نشان‌دهنده افت فرهنگ سیاسی در آمریکاست». پوتین ضمن اشاره‌ای به چهار سال گذشته ریاست‌جمهوری ترامپ، از دو حوزه توفیق با آمریکا سخن گفت: در روابط تجاری و در همکاری در ثبات بازار انرژی. پوتین به نکات منفی دوره ترامپ در برقراری روابط با روسیه نیز اشاره کرد، آن‌هم در شرایطی که بیشترین تحریم‌ها ۴۶ بسته تحریم ابداعی و تمدیدی- علیه روسیه در این دوران وضع شد، ترامپ از معاهده موشک‌های میان‌برد و کوتاه‌برد خارج شد و آمریکا اعلام کرده از معاهده آسمان‌ها یا میان روسیه و آمریکا استارت خروج را زده است.

اظهارات پوتین درباره بایدن و دموکرات‌ها نشان می‌دهد که در روسیه هم این ذهنیت وجود دارد که نتیجه انتخابات ممکن است به نفع ترامپ نباشد. به بیان پوتین، با وجود تب دزد روسی در میان دموکرات‌های آمریکا، روسیه مایل به برقراری روابط خوب با آمریکاست، هر نتیجه‌ای که انتخابات داشته باشد.

دکتر سنایی به یافتن نقاط اشتراک میان روسیه و دموکرات‌ها در سخنان پوتین اشاره کرد؛ پوتین می‌افزاید: نکته اصلی دموکرات‌ها بر ارزش‌های لیبرالی است، اما در شرایط فعلی این حزب در آمریکا توجه ویژه‌ای به سیاست‌های سوسیالیستی دارد و پوتین به عضویت خود در حزب کمونیست و سابقه آن در روسیه اشاره کرد. عدالت، برابری و برادری از شعارهایی است که سابقه طولانی در روسیه دارد. پوتین به این نکته اشاره داشت که یکی از معضلات اصلی و امروز آمریکا، آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار است و شوروی سوابق بسیار گسترده‌ای در این عرصه و کار با آفریقایی‌تبارها داشته است. پوتین در سخنان خود به‌دنبال بیان این مهم بوده که روسیه برای هر رئیس‌جمهوری که مردم آمریکا انتخاب کنند آگام‌گی دارد و این دو محور را به‌عنوان دیدگاه‌های مشترک در روسیه به دموکرات‌ها بیان کرد. به باور دکتر سنایی، «این مصاحبه پوتین حاوی نکته‌هایی بود که به تحلیل‌گران و متفکران برجسته روس بسیار نزدیک بود؛ اما اینکه روسیه باید گریز از آمریکامحوری را در سیاست خارجی خود دنبال کند، در سخنان پوتین دیده نمی‌شود و نشان می‌دهد که آمریکا همچنان مرکز ثقل سیاست‌های خارجی روسیه باقی خواهد ماند».

جهان

شرق